

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ГРЕЦІЇ

Ю. М. Короткова

У статті простежується розвиток дошкільної освіти в Греції від часів античності і до сьогодні. Визначаються мета й завдання цієї ланки освітньої галузі, подається загальна характеристика діяльності різних типів дошкільних навчальних закладів у сучасній Греції.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Уже давно доведено, що дошкільний вік є надзвичайно важливим у формуванні особистості людини, її фізичному, духовному, інтелектуальному розвитку. З огляду на це, в більшості країн світу досить серйозну увагу приділяють пошуку шляхів удосконалення системи дошкільної освіти в нових соціокультурних та економічних умовах. До таких країн належить і Греція, досвід якої може бути творчо використаний вітчизняною наукою під час проведення реформ у цій ланці освітньої галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Вивчення вітчизняних науково-педагогічних джерел, присвячених питанням розвитку зарубіжних освітніх систем, засвідчило, що предметом таких досліджень все частіше стає Греція. Так, на сьогодні наявною є значна кількість публікацій, присвячених аналізу особливостей організації вищої освіти в Греції, достатньо вичерпно досліджено професійну підготовку вчителя початкових класів (Ю. Короткова), систему післядипломної педагогічної освіти в країні (О. Проценко).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Але проблема розвитку та сучасного стану дошкільної освіти в Греції залишається практично недослідженою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

З огляду на це, **метою статті** є подати короткий аналіз розвитку дошкільної освіти в Греції та особливостей її забезпечення на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Першим на необхідності спеціальної організації виховання дітей дошкільного віку наполягав давньогрецький філософ Платон. Він уважав, що дитячий вік є найскладнішим і найважливішим у вихованні людини, а відповідальність за виховний процес має бути покладена як на батьків, так і на державу. Так, батьки мають піклуватись фізичним і психічним розвитком малюка: забезпечувати достатнє перебування дитини на свіжому повітрі, організовувати навчання пісням і танцям, навчати дітей без поспіху, але й без надмірної повільності, більше грати в різноманітні ігри, особливо ті, що вимагають наслідування серйозних занять, якими діти будуть займатись у майбутньому. Щодо ролі держави, то Платон зазначав, що діти віком від трьох до шести років мають збиратись у храмах і перебувати під наглядом виховательок, яких кожного року мало обиратись у кількості дванадцяти представниками виконавчої влади. Особливе значення в розвитку дитини Платон надавав п'ятирічному віку і пояснював це тим, що саме в п'ять років ріст дитини рівно подвоюється з моменту народження.

Після досягнення дітьми шестирічного віку філософ пропонував розділяти їх на групи дівчат та хлопчиків і займатись з кожною групою окремо залежно від статі. Платон наполягав, що теоретичне навчання є не менш важливим за практичне. На його думку, діти в цьому віці мають уміти чітко розмежовувати прекрасне від потворного, справедливе від несправедливого. Прекрасне й справедливе – це найвищі цінності, які має усвідомити дитина. Великого значення в забезпеченні навчально-виховного процесу Платон надавав дидактичним іграм, а основою його педагогічної системи була музика та гімнастика. Окрім цього, філософ не зменшував ролі міфології у вихованні дітей і підкреслював, що правильно підібрані міфи лише сприяють духовному зростанню малюка. Також він наполягав на необхідності навчання дітей основам математики, яку починаючи зі шкільного віку (з семи років) вважав одним із найбільш важливих шкільних предметів [6].

Схожі погляди на дошкільне виховання висловлював Арістотель, який уважав, що виховання має готувати дитину до майбутнього виконання нею обов'язків громадянина, а також допомогти їй досягти успіху в житті. На думку цього видатного давньогрецького філософа, забезпечувати виховний процес мають спеціально відібрані вихователі, але в жодному разі не раби, бо це може мати негативні наслідки. Досить великого значення у вихованні дітей Арістотель надавав грі, яку вважав незамінним засобом духовного розвитку дітей дошкільного віку. Не менш важливим для морального збагачення дитини, на думку філософа, є вплив природи [6].

На необхідності виховання дітей дошкільного віку наполягав ще один відомий давньогрецький філософ Плутарх. У своїй праці «Про розвиток дитини» («Περὶ παιδείων Ἀγωγῆς») філософ звинувачував тих матерів, які доручали виховання дитини рабам. Плутарх наполягав, що дитина має більше часу проводити з матір'ю, а пізніше зі спеціальними педагогами, а запорукою успіху у вихованні малюка є здорові родинні стосунки, правильна освіта, мовний і фізичний розвиток. Також філософ говорив про те, що навчання не повинне надто перевтомлювати дітей і виступав категорично проти тілесних покарань, які, на думку Плутарха, лише принижують особистість. Натомість він звертався до батьків з проханням бути якомога терплячими зі своїми малюками [6].

У період Візантійської імперії панував християнський ідеал у навчанні і вихованні. Видатні постаті того часу - три Ієрархи-богослови (Василь Великий, Григорій Богослов та Іоанн Златоуст) вважали, що до шести років процес виховання дітей є виключно обов'язком родини, і особливо матері. Але для того щоб матері могли вдало вирішувати виховні проблеми, вони самі мають бути освіченими. Ієрархи визнавали цінність наслідування і тому вважали гру основним заняттям дітей. Великого значення у вихованні малюків надавали казкам [6].

Щодо періоду турецького поневолення (1453-1821), то про спеціальну дошкільну освіту в той час навіть не йшлося. Вихованням дітей займались виключно матері.

Протягом перших десятиліть після визволення Греції від турецького панування питанням навчання й виховання дітей дошкільного віку особливої уваги не приділялось. Система дошкільного виховання в країні почала складатись лише в 60-ті роки

XIX століття. Її засновником вважають Катерину Ласкаріду – одну з послідовниць видатного німецького педагога Ф. Фребеля. К. Ласкаріду наполягала на необхідності створення навчальних закладів для дітей дошкільного віку та надання спеціальної освіти майбутнім вихователям. Вона неодноразово зверталась до відповідних державних установ, і нарешті в 1896 році вийшов закон, за яким дозволялось заснування приватних дитячих садків, але зовсім не йшлося про намір держави ними піклуватись. У 1897 році Катерина Ласкаріду створила педагогічне училище для вихователів та перший приватний дошкільний навчальний заклад, який мав назву «Зразковий дитячий садок» (Πρότυπος Νηπιακός Κήπος). Цей садок лише з 1922 року перейшов у відання держави і почав називатись «Державний Навчальний заклад» («Δημόσιο Εκπαιδευτικό Ύδρυμα»). У 1901 році було засновано ще два дитячих садки, а у 1905 їхня загальна кількість становила чотири [6]. Ще через сім років (1912) було створено «Національний дитячий будинок» («Εθνικόν Νηπιотροφείον Καλλιθέας») для дітей-сиріт, батьки яких загинули або були скалічені під час Малоазійської війни.

З 1914 року всі дошкільні навчальні заклади почали працювати під егідою Міністерства освіти. Вступ до них дозволявся дітям, яким виповнилось п'ять років. Пізніше вік вступу було змінено і до дитячих садків приймали дітей у віці чотирьох років. Кількість дитячих навчальних закладів помітно зростала і станом на 1931-32 навчальний рік вона сягнула майже цифри п'ятсот [6].

Перші заклади дошкільного виховання працювали за педагогічною системою Ф. Фребеля, а починаючи з 20-х років XX століття з'явилися дитячі садки, які втілювали в навчально-виховний процес педагогічні ідеї М. Монтесорі, С. Френе, Є. Клапареда та інших [1, с. 92-93].

Упродовж 40-50-х років XX століття особливих змін у системі дошкільної освіти не відбулось через воєнні події та складне повоєнне становище. І навіть після покращення соціально-економічної ситуації в країні проблемам дошкільного виховання необхідної уваги не приділялось. Достатньо наголосити на тому факті, що укладена в 1962 році навчальна програма дошкільних закладів освіти діяла майже без змін аж до 1980 року [6].

Щодо сучасного періоду, то перша прогресивна реформа в галузі дошкільного виховання (Προσχολική εκπαίδευση – в пер. з гр. про – до, σχολείο - школа) припадає на 1989 рік. Нові вимоги до дошкільних навчальних закладів були визначені Президентським Указом № 486 від 1989 року, в якому наголошувалося на необхідності підвищення якості навчально-виховної роботи з формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості дитини, з її психомоторного, емоційного, морального і релігійного розвитку в дусі свободи, безпеки і людської гідності. Окрім цього, було посилено соціальний авторитет працівників дошкільної освіти та наголошено на необхідності вдосконалення навчальних програм дошкільних закладів освіти з урахуванням змісту навчальної програми початкової школи. Як наслідок, у цьому ж році була укладена нова навчальна програма для дошкільних закладів освіти, метою якої було всебічний та врівноважений розвиток дитини за допомогою організації різних видів психомоторної та соціальної діяльності, естетичного виховання, діяльності, спрямованої на розвиток логічного мислення, надбання початкових умінь читання і письма.

На сьогодні **метою** дошкільного навчального закладу Греції визначено забезпечення гармонійного психічного розвитку дитини, збереження її фізичного здоров'я, виховання щасливої пристосованої до життя особистості, здатної відповідати на всі життєві виклики.

Головним **завданням** дошкільного навчального закладу є доповнення і посилення ролі сім'ї у вихованні дитини відповідно до її віку і потреб. Дошкільні навчальні заклади мають:

1. Допомогти дитині повірити в саму себе, в свої здібності та можливості.
2. Сприяти соціалізації дитини, водночас не ігноруючи її індивідуальності.
3. Розширити і поглибити знання дитини про навколишній світ.
4. Збагачувати її естетичний досвід.
5. Розвивати розумові здібності дитини, надаючи їй можливості елементарного дослідження, спостереження, аналізу, синтезу і творчості [8].

Система дошкільних закладів включає звичайні дитячі садки, садки з подовженим днем та спеціальні [3, с. 35].

До **звичайних дитячих садків** приймаються діти у віці чотирьох років, і термін навчання становить два роки [2, с. 22].

Станом на 1999-2000 навчальний рік у Греції функціонувало 11200 дитячих садків, з яких 10978 (98,2%) були державними, і лише 222 (1,98%) – приватними. Якщо порівняти ці дані з 1997-98 навчальним роком, то побачимо тенденцію до збільшення загальної кількості дитячих садків на 1,93%.

Цікавим є той факт, що в Греції функціонують дитячі садки, де працюють один або два вихователі. Ті садки, роботу яких забезпечує один вихователь, називають одномісними (μονοθέσιο νηπιαγωγείο), а ті, де працюють два вихователі, – двомісними (διθέσιο νηπιαγωγείο). Так, протягом 1997-1998 року одномісних садків налічувалось 58,26%, у той час як двомісних – 41,74%. Більшість садків (81,58%) – це невеличкі навчальні заклади дошкільної освіти з контингентом дітей – до 40 осіб. У деяких садках (18,13%) кількість вихованців коливається від 41 до 80 осіб, і зовсім незначна кількість садків (0,29%) виховує більше ніж 80 дітей [4, с. 61-62].

Слід зазначити, що в звичайних дитячих садках Греції діти перебувають лише до 12.10. Графік їхньої роботи приблизно такий.

Графік роботи звичайних дошкільних навчальних закладів [8]

Час	Види роботи
08.15	Початок робочого дня вихователя
08.30	Прийом дітей – молитва
08.30- 09.30	Вільні заняття дітей в різних куточках дитячого садка (куточок з ляльками, «бакалія», бібліотека, ляльковий театр, куточок з дидактичним матеріалом, куточок для малювання, куточок для ручної праці тощо)
09.30- 10.15	Вільні або передбачені програмою дитячого садка заняття
10.15- 11.30	Сніданок – перерва – вільні або передбачені програмою заняття на свіжому повітрі
11.30- 12.10	Передбачені програмою заняття
12.10	Відправлення дітей додому
12.30	Кінець робочого дня

Головним недоліком роботи звичайних дитячих садків є незручний для батьків графік роботи цих закладів (лише до 12.10). З метою подолання цих незручностей наприкінці 1997-початку 1998 років був уведений новий тип дитячого садка – «Ολοήμερο Νηπιαγωγείο» (в пер. з гр. όλος – весь, ημέρα – день, τα νήπια - діти) – з восьмигодинним режимом роботи (з 7.45 до 15.45), який дозволяв залучати дітей до різноманітних видів діяльності (навчальної, ігрової, трудової) протягом усього дня. За 1998-1999 роки експериментальна програма названого типу виховного закладу («Ολοήμερο Νηπιαγωγείο») набула широкого розповсюдження. До неї було залучено 350 дитячих садків, а протягом 1999-2000 років ця кількість зросла удвічі.

Метою дитячих садків з подовженим днем є підвищення ефективності дошкільної освіти, всебічний, гармонійний та збалансований розвиток дітей віком від чотирьох до шести років, систематична їхня підготовка до школи.

Ця мета досягається за допомогою спеціально організованих і вільних занять дітей, які допомагають малюкам розвиватись фізично, естетично, розумово та соціально.

Вихователі працюють у дві зміни: перша – з 7.45 до 12.00, друга – з 11.45 до 15.45. Як бачимо, законодавцем виділено 15 хвилин, коли вихователі можуть поспілкуватись і скоординувати свою спільну діяльність. Графік роботи має такий вигляд [7].

Графік роботи дошкільних навчальних закладів з подовженим днем

Час	Види роботи
8.00-8.15	Прийом дітей
8.00-9.00	Вільні заняття дітей в різних куточках дитячого садка. Молитва
9.00-9.30	Нарада колективу – денне планування роботи
9.30-10.30	Організація різних видів діяльності
10.30-11.15	Сніданок - перерва
10.15-12.00	Вільні заняття дітей в різних куточках, педагогічні ігри
12.00-12.30	Організація різних видів діяльності

12.30- 13.00	Перерва
13.00- 13.45	Підготовка до обіду, обід
13.45- 14.30	Відпочинок, денний сон
14.30- 15.15	Організація різних видів діяльності
15.15- 15.45	Нарада колективу, оцінювання й підбиття підсумків дня, планування роботи на наступний день
15.45- 16.00	Відправлення дітей додому

З 2007-2008 навчального року в кожному дитячому садку з подовженим днем функціонує група, яка розпочинає свою роботу о 7.00. Для того щоб така група почала діяти, необхідно, щоб її відвідувало щонайменше п'ятеро дітей. З 7.00 до 8.00 передбачено прийом вихованців та вільні заняття, а далі графік повністю співпадає з попереднім [7].

За останній час помітною є тенденція до збільшення годин на навчальні заняття з дошкільнятами. У навчальних програмах особлива увага приділяється покращенню мовлення й мислення, розвитку уяви, прискореному навчанню читання й письма, вивченню навколишнього середовища. Ефективність реалізації навчальної програми базується на тісній взаємодії двох вихователів. Щоденне планування також здійснюється спільно. Всі заняття (вільні і передбачені програмою) плануються таким чином, щоб післяобідні заняття були логічним продовження ранкових, а заняття наступного дня логічно пов'язані з попереднім. Підкреслюється, що для успішної реалізації навчальної програми необхідною умовою є активна участь дітей у всіх запланованих заходах. Окрім того, що вихователі обговорюють виховний процес кожного дня (11.45-12.00), наприкінці тижня вони підбивають його підсумки та координують свою діяльність на наступний тиждень [7].

Працівники дитячих дошкільних закладів перебувають у постійному пошуку шляхів покращення виховної роботи з дошкільнятами. Варто наголосити, що в м. Салоніки функціонує

дитячий садок, робота якого базується на педагогічній системі В. Сухомлинського. Вона спрямована на розвиток здібностей і нахилів кожної дитини, вільної творчої праці, виховання красою та радістю [1, с. 93-94]. А 2007-2008 навчальний рік був роком випробування нової інноваційної програми дошкільних закладів освіти, метою якої була підготовка дітей до якомога легкого переходу від дитячого садка до початкової школи. Участь у цій програмі могли взяти всі дошкільні навчальні заклади з подовженим днем після відповідної заяви директора [7].

Окрім цього, значна увага приділяється роботі з батьками. Так, кожного кварталу проводяться батьківські збори, на яких батьки інформуються щодо навчальної програми дитячого садка, її цілей тощо. Для цього запрошуються радники дошкільної освіти, начальники управлінь початкової освіти тощо [7].

Цікавим є той факт, що в дитячих садках Греції обід не готується в закладі, а приноситься дітьми з дому. Хоча й підкреслюється, що обідня година несе в собі досить потужний виховний аспект, привчаючи дитину до самообслуговування, культури поведінки за столом, правил особистої гігієни тощо, але, на нашу думку, факт принесення дітьми обіду з дому не може вважатись позитивним навіть тому, що це може підкреслювати соціальні нерівності між дітьми і провокувати певні конфліктні ситуації [7].

Третім типом дошкільних навчальних закладів Греції є **спеціальні дитячі садки**, метою яких є виховання та соціальна адаптація дітей з особливими потребами, корекція їхнього фізичного та (або) розумового розвитку.

Окрім цих дитячих садків, які знаходяться у віданні Міністерства освіти, неперервної освіти і релігії Греції, в країні функціонують й інші садки («Παιδικός Σταθμός»), роботою яких піклується Міністерство охорони здоров'я. Ці заклади пропонують різноманітні навчальні та розважальні програми для дітей віком від 2,5 до 6 років. Години роботи цих садків з 7.00 до 16.00. У деяких з них працюють **ясла**, куди приймаються немовлята віком від восьми місяців. При влаштуванні до ясел перевага надається працюючим матерям, а також тим родинам, в яких дитину виховує лише один з батьків. Станом на 2000-2001 навчальний рік загальна кількість цих

закладів сягала 2579, з яких 1489 були державними, а 1090 – приватними [4, с. 61-62].

Варто зауважити, що з кінця ХХ століття в Греції особливого поширення набув такий вид освіти, як освіта полікультурна, покликана створити сприятливі умови для соціальної адаптації дітей емігрантів і репатріантів, а також забезпечити формування нового покоління грецької молоді, здатної до активного співжиття в умовах багатонаціонального та полікультурного середовища, молоді, яка володіє розвиненим відчуттям розуміння інших культур, толерантного ставлення до людей різних національностей та вірувань. А вчити цьому, на думку більшості грецьких учених, необхідно з дитячого віку.

З цією метою до навчальних програм дошкільних закладів освіти введено так званий «міжкультурний компонент». Йдеться про знайомство дітей з культурним надбанням різних народів насамперед через читання національних казок, дитячих оповідань, прослуховування пісень тощо. Особлива увага приділяється дітям національних меншин. Вихователь піклується про їхню якомога легку адаптацію до життя в нових соціокультурних умовах, підкреслює грецьким дітям красу рідної мови дитини-іноземця, знайомить з різноманітними пам'ятками культури цієї дитини, і тим самим прихиляє дітей до новачка, а в дитини-емігранта посилює впевненість у собі та знімає почуття страху і самотності.

Але вважаємо за необхідне вказати на ряд проблем у галузі дошкільної освіти, які були виділені нами під час стажування в Греції. Насамперед, це стосується невеличких приватних дитячих садків.

По-перше, невдале розташування деяких садків у великих містах. Так, дуже часто власники цих садків орендують певні поверхи споруд, що належать іншим організаціям, які не мають дитячих ігрових площадок, розташовані далеко від парків і взагалі не пристосовані до перебування в них дітей. Зрозуміло, що малюки цілий день є замкненими у чотирьох стінах.

По-друге, деякі садки не пристосовані до денного сну дітей, в деяких навіть відсутні індивідуальні шафи для перевдягання та зберігання одягу й інших речей малюків.

По-третє, готування обіду не в закладі, а батьками.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Отже, на сьогодні в Греції приділяється значна увага питанням організації та забезпечення дошкільної освіти. Відповідно до потреб громадян функціонують різні типи дошкільних навчальних закладів (звичайні, з подовженим днем, ясла, спеціальні), які спрямовані передусім на забезпечення гармонійного психічного розвитку дитини, збереження її фізичного здоров'я, виховання щасливої пристосованої до життя особистості, здатної відповідати на всі життєві виклики.

Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, що вивчається. Наукового розв'язання потребують питання змісту, методів, форм і засобів навчання й виховання дітей дошкільного віку.

Література

1. Папандопуло Е. С. Образование в Греции (историко-педагогический анализ развития античного и современного образования) / Е. С. Папандопуло. – Салоники, 1997. – 117 с. – Бібліогр. : с. 112–116.
2. The Greek Education System: Facts and Figures. – Athens : Education Research Centre of Greece, 2006. – 47 p.
3. Αποτύπωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος σε Επίπεδο Σχολικών Μονάδων // με επιμέλεια Β. Κουλαιδή. – Αθήνα : Κέντρο εκπαιδευτικής έρευνας, 2005. – 328 σ.
4. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: πρώτη και δεύτερη βαθμίδα. – Αθήνα : Κέντρο εκπαιδευτικής έρευνας, 2002. – 421 σ.
5. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.yperth.gr/el_ec_page787.htm.
6. Ξενίδης Ι. Ιστορική εξέλιξη του Νηπιαγωγείου [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=print&sid=219>.
7. Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Οργάνωση Νηπιαγωγείου [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/olohmero/55-organwsh-leitoyrgia-olohmero-nhpiagwgeio.html>.
8. Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pedia.gr/edu/1g/nipg.html>.

В статье прослеживается развитие дошкольного образования в Греции с эпохи античности и до настоящего времени. Определяются цель и задачи данной образовательной ступени, даётся характеристика деятельности разных типов дошкольных учебных заведений в современной Греции.

The article examines development of preschool education in Greece from the epoch of antiquity and to present days. The aim and tasks of this educational stage have been determined; the article gives characteristics to the activity of different types of preschool educational establishments in modern Greece.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ І ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЛІЦЕЯХ ФРАНЦІЇ

А.П. Максименко

У статті розкрито основні принципи розбудови системи освіти Франції, зроблено аналіз реформування ліцейської підготовки та головних складників оптимізації організації навчання в загальноосвітніх і технологічних ліцеях, запроваджених з метою підвищення якості успішності та покращення професійної орієнтації ліцейстів.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

У всіх країнах світу відбуваються інтенсивні пошуки ефективної організації шкільної освіти та змісту, які б найбільш адекватно відповідали об'єктивним вимогам соціально-економічного розвитку суспільства. Зростання значущості наукових знань і необхідність постійного їхнього оновлення перетворюють освіту у вирішальний фактор суспільного прогресу. Тому завдання формування інтелектуального потенціалу шляхом підвищення якості освіти посідають важливе місце в державній політиці урядових і законодавчих органів влади. Вирішення цих проблем у різних країнах відбувається різними способами і засобами залежно від національних особливостей.